

вищих рівнів загальноосвітніх ціннісних ієрархій. Водночас фундаментальні цінності людини стають базою аксіології права, утворюючи сутнісну константу юридичного простору. Однією з основоположних цінностей індивіда є потреба у свободі. Остання трансформуючись у юридично оформлену свободу, здатна подолати «відчуження» людини у сфері права. Зокрема, усунути сприйняття індивідом правових цінностей як порожніх абстракцій, а не результату особистої творчості. У логіці взаємозв'язків свободи, рівності та справедливості право виступає елементом загального блага, оскільки покликане їх забезпечити. І навпаки, загальне благо є результатом функціонування права. Ціннісні відмінності загального блага і права полягають у тому, що благо виступає як цінність-ціль, а право як цінність-засіб, який використовується для досягнення інших, більш значимих цінностей [37, с. 9].

Свобода індивіда – основний підсумок і головний критерій досягнень людської цивілізації на різних етапах її історичного становлення і розвитку. Свобода можлива лише як право, лише у правовій формі, і лише право регулює відносні поняття свободу і безлад. Проблема взаємозв'язку права і свободи є однією проблемою самовизначення людства. Розуміння права як форми зовнішнього примусу сприймає особисту свободу індивіда, як можливість правового примусу. Свалля та порушення свободи, може розглядатися як загальний закон природи, що виявляється у взаємовідносинах суб'єктів [2].

Свобода - це здатність людини чинити відповідно до своїх бажань, інтересів і цілей на основі знання об'єктивної дійсності. Свобода - в найзагальнішому значенні, наявність можливості вибору, варіантів витоку подій. Відсутність вибору, варіантів розходження події рівносильна відсутності свободи. Свобода є одним з проявів випадковості, керованої свободою волі (навмисність волі, усвідомлена свобода) або стохастичним законом (непередбачуваність витоку події, неусвідомлена свобода). В цьому значенні, поняття «свобода» протилежно поняттю «необхідність» [3].

Свобода є фундаментальною характеристикою людського існування, оскільки свобода не те, чим володіють люди, а те, чим вони є за своєю суттю. Як універсальна характеристика людського буття, свобода стосується здатності людини обирати своє буття та керувати ним і безпосередньо пов'язана з відчуттям залежності, відчуження та відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Донченко О. П. Свобода як всезагальний принцип права / О. П. Донченко // Проблеми філософії права. – 2005.- Том III. – С.307-311.
2. Донченко О. П. Свобода як категорія права (герменевтичний аспект) / О.П. Донченко // Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр. – Одеса, 2009. № 50. – С. 45-50.
3. Донченко О. П. Свобода як категорія права / О. П. Донченко // автореф. дис. На здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: спец. 12.00.12. – «філософія права» / О. П. Донченко. – Одеса, 2010. – 20 с.

Поняття та ознаки правотворчості

Маслій У.В., студент Прикарпатського факультету НАВС
Науковий керівник: кандидат юридичних наук *Легін Л.М.*

У час, коли політичні та економічні реформи, що проводяться в Україні, вимагають інтенсивної правотворчості, як ніколи стає зрозумілим, наскільки важливим є процес створення нормативно-правового акта, формулювання концепції майбутнього акта, створення та обговорення проекту, врахування думок та інтересів різних соціальних верств, співвідношення з іншими

нормативними актами, можливість майбутнього нормативно-правового акта «вписатись» у вже існуючу правову систему, можливість адаптуватись, економічне підґрунтя для його існування та реального застосування.

Процес створення правових норм починається з виникнення об'єктивних суспільних закономірностей, які потребують правового врегулювання, проходить через інститути суспільства і держави, реалізується законодавчою, виконавчою та судовою владою у притаманних їм формах. Процес створення правових норм базується на прийнятих та нормативно закріплених в конституції правилах, які держава зобов'язана виконувати; він не може бути довільним чи суб'єктивним.

У науковій доктрині склалось таке визначення правотворчості: це правова форма діяльності держави з участю громадського суспільства (в передбачених законом випадках) по встановленню (санкціонуванню), зміні, відміні юридичних норм. Правотворчість виражається у формуванні, систематизації, прийнятті і обнародуванні нормативно-правових актів.

Головне призначення правотворчості - встановлення нових правових норм, зміна і відміна застарілих правових норм, яка сприяє утвердженню нових і вони входять в його склад як допоміжні прояви правотворчості.

Ознаки правотворчості:

1. Здійснюється державою безпосередньо або з її попереднього дозволу, а також громадянським суспільством (народом) і його суб'єктами.

2. Полягає у створенні нових норм або у зміні чи відміні діючих норм.

3. Отримує завершення у письмовому акті-документі, який називається нормативно-правовим актом.

4. Відбувається у відповідності з правовим регламентом, тобто з процедурою, яка встановлюється правовими нормами.

5. Має конкретно-цільову і організаційну спрямованість [1, с. 379].

Правотворчість не можна зводити лише до законотворчості. Законотворчість є виключною монополією представницьких вищих органів держави (в Україні - Верховної Ради) або народу (громадянського суспільства) в передбачених законом випадках. Законотворчість - важлива складова частина правотворчості, яка закінчується прийняттям законів. Результат правотворчості - всі нормативно-правові акти: закони, укази, розпорядження, рішення тощо. Вони з'являються на світ внаслідок складної діяльності вищих державних органів, органів місцевого самоврядування, місцевої державної адміністрації, комерційних і некомерційних організацій, трудових колективів [2, с. 154].

Правотворчість - одне із важливих напрямків функціонування громадського суспільства і держави, одна із правових форм їх діяльності. Вона є частиною правотворення, його самостійною і вирішальною стадією.

Правотворчість починається тоді, коли прийнято державне рішення про підготовку проекту нормативно - правового акту, наприклад закону. Головною відмінною правотворчості від правотворення є те, що творчість права здійснюється державними органами або з їх санкціонуванням, дозволу.

Правотворчість - це перш за все форма владно-вольової діяльності держави, формально нормативного закріплення міри свободи і справедливості, що включає в себе дослідження, узагальнення і систематизацію типових конкретних правовідносин, що виникають у громадському суспільстві, і направлена на створення нормативно - правового акта [3, с. 195].

На основі викладеного можна дійти таких висновків:

- основу правотворчості становлять пізнання й оцінка правових потреб суспільства і держави;

– правотворчість – це завжди процесуальна діяльність, спрямована на формування права держави та прийняття нормативно-правових актів, яка здійснюється уповноваженими суб'єктами у визначених процедурних рамках;

– правотворча діяльність спрямована на створення та підтримання системи права в стані, який відповідає потребам правового регулювання суспільних відносин у конкретних історичних умовах;

– джерелами правотворчого процесу є об'єктивна потреба в правовому оформленні відповідних суспільних відносин (мотив), а також реалізація права правотворчої ініціативи;

– правотворчий процес завжди носить офіційний характер;

– юридичним результатом правотворчого процесу є правова норма.

Список використаних джерел:

1. Зайчук О.В. Теорія держави і права. / О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 688 с.

2. Гошовий Ю. М. Актуальні проблеми законодавчого процесу в Україні / Ю. М. Гошовий, В. Я. Тацій // Законодавство: Проблеми ефективності. – К.: Наукова думка, 1995. – 229 с.

3. Кельман М. С. Загальна теорія держави і права: підручник. – [3-тє видання, стереотипне] / М. С. Кельман, О. Г. Мурашин, Н. М. Хома – Львів: Новий Світ-2000, 2007. – 352 с.

Громадянин як основа громадянського суспільства

Куртяк М.І., студент Прикарпатського факультету НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук *Легін І.М.*

У сучасній Україні проблема громадянського суспільства опинилася в центрі політико-правових досліджень та дискусій. Поняття «громадянське суспільство» увійшло у понятійний апарат теорії держави і права, політології, соціології, конституційного права тощо. Останнім часом на різних рівнях і з різних приводів часто вживаються терміни «громадянське суспільство» і «правова держава». При цьому одні виходять з бажання підкреслити, що, проголосивши себе суверенною і незалежною, Україна стала демократичною правовою державою, з розвиненим громадянським суспільством, а інші – з прагнення довести, що побудова такого типу суспільства і держави є справою більш віддаленої перспективи. В основу громадянського суспільства і його незмінного супутника – правової держави – покладено єдність влади, громадянина, спільноти і права, їхню правову рівність перед законом, хоча сучасна українська дійсність характеризується невисоким рівнем політичної і правової культури, правовим нігілізмом, слабкістю демократичних традицій і навичок.

Соціокультурний простір, утворюваний громадянським суспільством, будується на трьох принципах:

1) загальнозначуще, егалітарне право, що передбачає деякий мінімум зовнішніх свобод і гідності для кожної людини; він припускає формальну рівність прав, обов'язків і відповідальності громадян;

2) захищеної правом власності громадян (що пов'язано з принципами ринкової економіки);

3) визнаної суспільством внутрішньої свободи людини.